

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΥΜΑΙΩΝ «ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ»

Τ Α Σ Υ Μ Α Ϊ Κ Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΜΟΣ Δ΄

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΑΛΕΞ. Σ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ

ΑΘΗΝΑ 1984

Σ Υ Μ Μ Ι Κ Τ Α

[ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΧΑΒΙΑΡΑ†]

ΡΟΔΟΣ — ΣΥΜΗ

Οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξις τῆς Σύμης*

Ἐξ ὅλων τῶν Νοτίων Σποράδων μόνη ἡ Σύμη ἐν τῇ ἀρχαιότητι στερεῖται οὐχὶ μόνον ἰδίας ἱστορίας, ἀλλ' ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μνήμης ἀπλῆς παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν συγγραφέων. Ἐνῶ δηλονότι οὐ μόνον περὶ τῆς Νισύρου καὶ Τήλου, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς μικρᾶς Χάλκης αὐτῆς ἀπαντῶσιν εἰδήσεις, ἀπ' ἐναντίου τῆς Σύμης μόλις ἀναγράφεται ἀπλῶς τὸ ὄνομα, ὥς, παραδείγματος χάριν, παρὰ τῷ πρυτάνει τῶν ἀρχαίων γεωγράφων, τῷ Στράβωνι, ξηρῶς γράφοντι:¹ «Μετὰ δ' οὖν Λώρυμα, τὸ Κυνὸς σῆμά ἐστι καὶ Σύμη νῆσος».

Καίτοι δὲ σπουδαῖα ἀρχαῖα μνημεῖα ἢ ἐρείπια δὲν σώζονται ἐν Σύμῃ, δὲν πιστεύομεν ὅμως ὅτι ἡ νῆσος ἦτο ἐν συγκρίσει ταπεινότερα καὶ πτωχότερα καὶ αὐτῆς τῆς Χάλκης, ἐπειδὴ δῆθεν οὐδ' ἱεροῦ ὑπαρξίς ἐν Σύμῃ μνημονεύεται παρὰ τινι συγγραφεῖ². Φρονοῦμεν δ' ὅτι μᾶλλον ἡ Σύμη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ

* Ἡ ἐργασία αὕτη ἀποτελεῖ τὸν Πρόλογο χειρογράφου ποῦ περιέχει γλωσσικὴ καὶ ἄλλη ὕλη ἀπὸ τῆ Σύμης, ἀπόκειται στὸ «Κέντρον Συντάξεως Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ φέρει τὸν ἀριθμὸ 80. Στόχος τοῦ ὑπῆρξε νὰ κατατοπισθεῖ ὁ ἀναγνώστης τῆς συλλογῆς στὴν ἱστορίαν τοῦ νησιοῦ, ἀφοῦ στὴ μελέτῃ τῆς γλώσσας καὶ τοῦ βίου τῶν κατοίκων τοῦ ἀπέβλεπε νὰ συμβάλουν ὅσα περιλαμβάνει. Ὅπως εἶναι λοιπὸν εὐλογο, ὁ τίτλος μὲ τὸν ὁποῖο ἐπιγράφεται ἡ ἐργασία δὲν ἀνήκει στὸν συγγραφέα, ἀλλὰ στὰ «Συμαϊκά».

Τὸ χειρόγραφο αὐτὸ ποῦ, στὸ τέλος τοῦ Προλόγου τοῦ, φέρει τὴν ἐνδειξὴ «Ἐ-γραφον ἐν Σύμῃ κατὰ Ἰανουάριον 1891», εἶχε ὑποβληθεῖ στὸ γλωσσικὸ διαγωνισμὸ ποῦ εἶχε προκηρύξει «ὁ ἐν Ἀθήναις Σύλλογος ὁ Κοραῆς», εἶναι ἀνώνυμο καὶ ἔχει ὡς μόνον διακριτικὸν τὴν ῥῆσιν : Σπάρταν ἔλαχες; Ταύτην κόσμει. Ὅτι συντάκτης τοῦ εἶναι ὁ Συμαῖος λόγιος Δημοσθένης Χαβιαρᾶς, ποῦ εἶχε ὑπηρετήσει τὴν Δημογεροντίαν τῆς πατρίδας μας μιὰν ὀλόκληρην πεντηκονταετίαν, ἀπὸ τὸ 1867 ὡς τὸ 1919 (πέθανε στὰ 1921), ἔχει ἤδη ἀποδειχθεῖ μὲ τὸ εἰσαγωγικὸ σημείωμα ποῦ εἶχαν προτάξει, ὅταν παρουσίασαν, πάλι «Τὰ Συμαϊκά», τ. 1 (1972), σελ. 181 κ. ἐξ., τὸ πρῶτο κεφάλαιον τοῦ ἴδιου αὐτοῦ χειρογράφου, ἐκεῖνο μὲ τὸν τίτλον: Περιγραφὴ συμαϊκῆς οἰκίας. [Σ.τ.Σ.]

1. Στράβ. 14, 656.

2. Ὡς περὶ τοῦ ἐν Χάλκῃ παρὰ Στράβ. 10, 488.

τηγι ἀπερροφᾶτο οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τοῦ ὄγκου τῆς Ρόδου. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅτι οἱ Συμαῖοι «ἐπερνοῦσαν» ὡς Ρόδιοι, καθὼ συχνάζοντες καὶ συναλλασσόμενοι ἐν Ρόδῳ, καίτοι κατοικοῦντες ἐν Σύμῃ καὶ ἔχοντες ἐν αὐτῇ ὁπωσδήποτε κοινότητα, κατὰ τὰς ἐπιτοπίους ἀνάγκας καὶ κατ' ἴδια ἤθη καὶ ἔθιμα ἀναμφιβόλως συντεταγμένην. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἡμῶν ἐπιρρωνύει ἡ εἰκασία ὅτι Συμαῖοι πρὸ πάντων ἢ καὶ νησιῶται ἐξ ἄλλων πλησιέστατα τῇ Ρόδῳ κειμένων νήσων ἦσαν οἱ ἐν Ρόδῳ σπογγαλιεῖς, ὧν ἀρχαῖοι συγγραφεῖς μνημονεύουσιν.

Οἱ ἀρχαῖοι Συμαῖοι λοιπόν, κατοικοῦντες νῆσον ξηράν καὶ ἄγονον ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τῶν παρὰ τὴν Ρόδον, δὲν ἐδύναντο φυσικῶ τῷ λόγῳ νὰ προαχθῶσιν ἐπιτοπίως οὐδὲ νὰ διακριθῶσι κατὰ τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀκμῆς τῆς Ρόδου. Ἀφοῦ ὅμως κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἡ Ρόδος ἐξέπεσεν ὅλως τῆς ἀρχαίας δόξης καὶ εὐκλείας, οὐδόλως θαυμαστὸν ὅτι ἤρξαντο τότε νὰ αὐξάνωσι καὶ προάγωνται οἱ ἐν Σύμῃ κάραιοι, οἵτινες πιθανώτατα ἀπήλαυνον καὶ τινων προνομιῶν καὶ ἀτελειῶν, καθόσον οἱ Βυζαντινοί, δυνάμενοι νὰ εἰσπράττωσιν ἄπειρα εἰσοδήματα ἐκ τῆς ἀπεράντου καὶ πλουσίας τότε αὐτοκρατορίας, δὲν ἔκριναν συμφέρον ἢ ἡμέλουν νὰ διατηρῶσι διαρκῶς ὑπαλλήλους ἢ εἰσπράκτορας ἐν ταῖς μικραῖς νήσοις πρὸς εἰσπραξίν τῶν ἀσημάντων φόρων τῶν κατοίκων αὐτῶν, ὥστε, καὶ ἐλεοῦντες ἴσως τοὺς κατοίκους τῆς ξηρᾶς Σύμης, εἰσέπραττον κατ' ἀποκοπὴν ἐτησίως ποσὸν τι ὠρισμένον, ἐν ᾧ περιελαμβάνοντο πάντες οἱ φόροι. Τοῦτο δὲ βεβαίως παρεῖχεν ἐλευθερίαν καὶ ἀνακούφισιν εἰς τοὺς κατοίκους, δυναμένους οὕτω ν' ἀναπτύσσωνται βαθμυδόν. Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο τῆς κατ' ἀποκοπὴν φορολογίας παρεδέξαντο καὶ οἱ Ἰππῶται τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῆς Ρόδου. Φαίνεται δὲ τῶντι ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο ἦτο εὐεργετικὸν εἰς τοιαύτην ξηράν νῆσον, διότι ἀπήλλαξε τοὺς κατοίκους τακτικῆς καὶ αὐστηρᾶς φορολογίας καὶ τῶν κακῶν ὅσα προέρχονται συνήθως ἐξ εἰσπρακτόρων ἢ ὑπαλλήλων αἰσχροκερδῶν καὶ ἰδιοτελῶν. Διὰ τοῦτο πρὸ τῆς ἀλώσεως ἔτι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 1422, βλέπομεν τοὺς Συμαίους, ὑπὸ τοὺς Ἰππῶτας τῆς Ρόδου ὑποκειμένους, νὰ διενεργῶσιν ἀξιόλογον ἀκτοπλοῖαν εἰς ὅλα τὰ παρὰ τὴν Σύμην παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὰς πέριξ νήσους,¹ ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἤδη πρὸ πολλοῦ ἡ Σύμη ἦτο ἀξιολογωτέρα τῶν ἄλλων μικρῶν καὶ ἀλιμένων Νοτίων Σποράδων καὶ μάλιστα ἐνῶ ἄλλαι νῆσοι ἔτι πρότερον, ὡς ἡ Πάτμος, ἦσαν ἔρημοι.

Κατόπιν δὲ οἱ Τοῦρκοι ὑποτάξαντες μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ρόδου (τῷ 1522) καὶ τὰς λοιπὰς Σποράδας, δὲν ἡρνήθησαν καὶ οὗτοι νὰ ἐξακολουθήσωσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἤτοι κατ' ἀποκοπὴν (Μακτού, τουρκιστί), φορολογοῦντες τὴν τε Σύμην καὶ τὰς λοιπὰς νήσους. Φρονῶ δὲ ὅτι οἱ Συμαῖοι, ὡς πλησιέ-

1. Bondelmontii Insulae, 1824, σ. 74.

στεροι εἰς τὴν Ρόδον, σπεύσαντες κατ' ὥρθωσαν νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἀναγνώρισιν ταύτην, τοῦθ' ὅπερ ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι καὶ ἐφεξῆς οἱ Συμαῖοι φαίνονται πρωταγωνιστοῦντες ἐν ταῖς προσπάθειαις πρὸς διατήρησιν τοῦ συστήματος τούτου, μόνοι, ὡς ἔμοι γε γνωστόν, ζητοῦντες παρὰ τῶν διαδόχων τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ρόδου τὴν ἀνανέωσιν τῶν φερμανίων περὶ τῆς κατ' ἐκκοπὴν φορολογίας τῆς Σύμης. Διὸ καὶ εἰς τὰ φερμανία ταῦτα, ἅτινα κατέχει μόνῃ ἡ Σύμη, ἀναφέρονται καὶ αἱ κατ' ἐκκοπὴν φορολογίαι σχεδὸν ὅλων τῶν λοιπῶν Σποράδων.

Μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Ρόδου, κατεστράφησαν ἐντελῶς ἢ τε ποιά τις ἐλευθερία καὶ ὁ πολιτισμός, ὅστις ὅπωςδὴποτε ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἰπποτῶν ὑπῆρχεν ἐν Ρόδῳ, ὅπου εἰσέφρησαν ὅλα τὰ κακὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας καὶ βραβαρότητος. Ὅθεν εἰκότως ἀδύνατος μὲν πάντῃ ἀπέβαινε πλέον ἡ συντήρησις καὶ προαγωγὴ ἀκμαίας ἐν Ρόδῳ ἑλληνικῆς κοινότητος, πολλὰ δεινὰ ὑποστάσης καὶ σχεδὸν ἤδη κατεστραμμένης. Ἀπ' ἐναντίου δὲ ἡ ἐν Σύμῃ κοινότης μόνῃ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις νήσοις ἀξιολογωτέρα, ὡς εἴπομεν, εὔρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ προαχθῇ βαθμηδὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ὠφελειῶν, αἵτινες, κατ' ἀντίθεσιν τῆς Ρόδου, ἀπέμειναν καὶ ἐβεβαιώθησαν αὐτῇ διὰ τῶν προνομιῶν καὶ τοῦ ἀρχαίου τρόπου τῆς φορολογίας, ὃν παρεδέχθησαν ὁ τε Σουλτάνος Σουλεϊμάν καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ.

Ἡ Σύμη μόνῃ λοιπὸν ἐκ τῶν ἄλλων νοτίων Σποράδων παρουσιάζει ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς τουρκοκρατίας ἑλληνικὴν κοινότητα ἱκανῶς τολμηρὰν καὶ ἱκανῶς ἐν πολλοῖς ἀξιόλογον. Διότι μόλις ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἡ κοινότης Σύμης, χωρὶς νὰ ἀναλογισθῇ ὅτι ἀπεῖχεν ὀλίγα μόνον μίλια τῆς Ρόδου, τολμᾷ καὶ ἀποστέλλει εἰς τὴν ἐνετικὴν δημοκρατίαν πρεσβείαν, ἐξαίτουμένην τὴν προστασίαν τῆς σημαίας τοῦ Ἀγίου Μάρκου.²

Τότε ἡ Σύμη εὐρίσκετο εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Βενετίας· αἱ δὲ σχέσεις αὗται σκοπὸν εἶχον ἄφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἐκ Σύμης μεταφορὰν σπόγγων εἰς Βενετίαν, ἥς τὸ ὄνομα, ἕνεκα τούτου καὶ διότι ἐκ Βενετίας μετεπωλοῦντο εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην οἱ σπόγγοι, ἐδόθη εἰς ἐν τῶν εἰδῶν αὐτῶν καὶ

1. Τοῦτο ἐξάγεται ἐξ ἐγγράφου ἀποκειμένου ἐν τῇ ἐν Σύμῃ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τοῦ Ταξιάρχου Ρουκουνιώτου καὶ δημοσιευθέντος ἐν Παρανασσού περιοδικῷ, τόμῳ τρίτῳ, σελ. 251 - 252.

[Ὁ ἀναγνώστης τὸ ἐγγράφον αὐτὸ τὸ βρίσκει καὶ στῆ σελ. 97 τοῦ τόμου αὐτοῦ «τῶν Συμαϊκῶν». Περιλαμβάνεται στῆ μελέτῃ: Σωτηρίου Καρανικόλα: Τὰ σεβάσματα τῆς λατρείας τῶν Συμαίων. Ἐξωκλήσια καὶ Μοναί. Ἡ ἱερὰ σταυροπηγιακὴ καὶ πατριαρχικὴ Μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιώτου (κοινῶς Μιχαήλ). Σ.τ.Σ.Ι.]

δὴ τὸ πολυπληθέστερον καὶ τὸ μᾶλλον τότε ἐν χρήσει¹. ἅψ' ἐτέρου δὲ τὴν εἰς Σύμην ἐκ Βενετίας εἰσαγωγὴν διαφόρων ἐμπορευμάτων, ἅτινα διὰ τῶν πολυαρίθμων πλοιαρίων των οἱ Συμαῖοι μετέφερον καὶ μετεπώλουν εἰς τὰς πέριξ νήσους καὶ τὰ πλησίον Ἀσιατικὰ παράλια. Αἱ σχέσεις αὗται, ἐξ ὧν ἱκανῶς προήχθη ἡ νῆσος, ἀπέβησαν μάλιστα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως λίαν σπουδαῖται,² ὥστε καὶ Συμαῖοι ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἐνετίᾳ, Συμαῖοι δὲ ἀπήλαυσαν διπλωμάτων παρὰ τῆς Δημοκρατίας.³

Ἐν τούτοις οἱ Συμαῖοι φαίνονται οὐ μόνον μετὰ τῆς Βενετίας ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλων μερῶν ἐμπορευόμενοι καὶ ἱκανὰ μεγάλα πλοῖα ἔχοντες, ἅτινα ἐκάλουν *φ ρ ε γ ἄ τ α ς*, ἐκτὸς τῶν διὰ τὴν ἀκτοπλοΐαν καὶ σπογγαλιεῖαν ταχυτάτων πλοιαρίων ἅτινα ἐκάλουν *σ κ ἁ* -

1. Οἱ σπόγγοι διαίρουνται κυρίως εἰς τρία εἶδη: τὰ χονδρὰ ἢ τσιμούχας (παρ' Εὐρωπαίους *finēs dures*), τὰ καπάδικα ἢ κυρίως σφογγάρια (*eponges de Venise*) καὶ τὰ φῖνα ἢ μελάθια (*finēs*).

2. Πάμπολλα σκεῦα καὶ ἐπιπλά ἐνετικὰ μάλιστα ἐν ἐκκλησίαις καὶ μνηαῖα τῶν πρώτων καὶ σπανίων ἐκδόσεων, ἐσώζοντο μέχρι πρό τινας καὶ σώζονται ἔτι ἱκανὰ ἐν Σύμῃ. Εἰς δὲ κώδων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀκροπόλεως φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν καὶ χρονολογίαν: *Venetis MDCCXXV*, ἔχει δὲ φωνὴν (ἤχον) γλυκεῖαν, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ παράδοσις λέγει ὅτι οἱ παραγγεῖλαντες τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ ἔμποροι Συμαῖοι ἐν Ἐνετίᾳ διέταζαν καὶ ἀνέμιζεν ὁ κατασκευάσας ποσὸν τι φλωρίων χρυσῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου παράγει τὸν γλυκὺν ἤχον. Τῷ δὲ 1794 ἔτει οἱ ἐν Ἐνετίᾳ ἐμπορευόμενοι καὶ ναυτιλλόμενοι Συμαῖοι ἐτύπωσαν ἐκεῖ ἀκολουθίαν τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου. Παραθέτω ἀντίγραφον τοῦ πρώτου φύλλου τῆς ἀκολουθίας:

« Ἀκολουθία τῶν ἐν Ἀγίοις Πατέρων ἡμῶν Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου, Πατριάρχων Ἀλεξανδρείας, συλλεχθεῖσα πρὸς εὐκολίαν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἐορταζόντων τὴν μνήμην αὐτῶν. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα δαπάνη τῶν τιμιωτάτων καὶ χρησιμωτάτων πραγματευτῶν καὶ καρaboκυραίων τῶν ἐκ Σύμνης (sic) Κυρίων Κύρ Νικήτα Ἰωάννου Μανδραοῦ. Χατζῆ Μιχάλη Φασουλαρίου. Χατζῆ Νικολάου Γιαννέσκου. Χατζῆ Ἀγαπητοῦ Χ' Ἰωάννου. Χατζῆ Βασίλη Πιρῶ. Ἰωάννου Κοντογιάννη. Χατζῆ Νικήτα Κλαδάκη. Μιχάλη Κλαδάκη. Χατζῆ Βασίλη Βενιαμίν. Γεωργίου Μανταλίου. Χατζῆ Ἰωάννου Καλαφατῆ καὶ Χατζῆ Μιχάλη Μπογιατζῆ, αψ' 78' Ἐνετίησιν, 1794. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. *Con Licenza de superioris*. Εἰς σχῆμα 8ον, σελ. 1 - 32.

Τὸ παρ' ἐμοὶ ἀντίτυπον ἐν τέλει τῶν ὀνομάτων φέρει τὴν ἐξῆς χειρόγραφον προσθήκην: «καὶ κόπου Μιχαὴλ Καρκαοστίου» ἰδιοχείρως τεθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τούτου, ὅστις ἦτο ἀγιογράφος Συμαῖος, συνέλεξε δὲ τὴν ἀκολουθίαν ἐκ τῶν μνηαίων καὶ κατήρτισε τὸ χειρόγραφον ὡς καλλιγράφος τοῦ καιροῦ του ἐν τῇ νήσῳ, ἀλλὰ μὴ εὐρεθεὶς κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐν Βενετίᾳ δὲν ἐμνημονεύθη ἐν τῷ πρωτοφύλλῳ, ἐψ' ὧ καὶ παρεπονείτο (ὡς δῆθεν ἀδικηθεὶς), πολλὰκις ἀστειότατα, πειράζων τοὺς ἐκδότας.

3. Ἐν τοιοῦτο διπλωμα σώζεται παρὰ τῷ τελειοφύλῳ τῆς Ἱατρικῆς κ. Μιχαὴλ Μπουρνόβα ἐπὶ μεμβράνης λατινιστὶ γεγραμμένον καὶ ἀπανεμόμενον εἰς τὸν πρὸς μητρὸς πάππον του, Συμαῖον, ὅστις καὶ ἰταλιστὶ πραγματεῖαν τινὰ ἐξέδωκε σωζομένην παρὰ τῷ κ. Μπορνόβα.

φ α ς, ὡς καὶ μέχρι σήμερον. Ἐκτραγείσης δὲ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καίτοι ἀδυνατοῦντες νὰ πολεμήσωσιν ἢ ναυμαχήσωσιν, οὐχ ἤττον διετήρησαν τοιαύτην στάσιν καὶ ἀνεξαρτησίαν, ὥστε καὶ ἀποκλεισθέντες τῶν ὀρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ἐπέμενον γράφοντες εἰς τὰ ἐπίσημά των ἔγγραφα «ἐλληνικὴ πολιτεία», καὶ προστατευόμενοι ὑπὸ τῶν τριῶν συμμάχων δυνάμεων,¹ ἕως οὗ τῷ 1836 ἡ Πύλη ἀνενέωσε καὶ ἐπεκύρωσε τὰς προνομίας τῆς τε Σύμης καὶ τῶν λοιπῶν νοτίων Σποράδων. Ἐκτοτε δὲ ὑπὸ νέους καὶ αἰσιωτέρους οἰωνοὺς ἀνεπτύσσοντο ὅλον ἐν σπουδαίως.

Ἄλλῃ ἀφοῦ τῷ 1869 κατηργήθη ἡ αὐτοδιοίκησις τῆς τε Σύμης καὶ τῶν λοιπῶν Σποράδων, κατόπιν δὲ ἐν Ἑλλάδι ἀνεπτύχθη καὶ προήχθη ὑπὸ ἐλευθέρους θεσμοὺς ἡ σπογγαλιεία, ἥς ἄλλως τε καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰσηγῆται Συμαῖοι ἐγένοντο, ἡ πρόοδος τῆς Σύμης προσέκοψεν εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους κατ' αὐτῆς προσβολὰς καὶ παρακωλύσεις, ἃς ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἀδιακόπως καὶ ἀλλεπαλλήλως δὲν παύει παρεμβάλλουσα, ὥστε ἡ δυστυχὴς κοινότης Σύμης μὴ εὐρίσκουσα ἡσυχίαν, ἵνα τακτοποιήσῃ τὰ δημόσια αὐτῆς πράγματα, ὑπέπεσεν εἰς βαρὺ χρέος, θαῦμα δὲ ἐστὶ τῶντι πῶς κατορθοῦ νὰ συντηρῇται ἀπέναντι τῆς γενικῆς τῶν κατοίκων καχεξίας.

Ἐν τούτοις ἂν ἡμποδίσθη οὕτω ἡ ὕλικὴ ἀνάπτυξις καὶ προαγωγή τῶν κατοίκων, προήχθησαν ὅμως οὗτοι ἐν ἄλλοις σταδίοις τοῦ πολιτισμοῦ· σήμερον δὲ ἡ Σύμη δύναται νὰ καυχῇθῃ ὅτι κέκτηται πλείονας ἢ πᾶσα ἄλλη τῶν Σποράδων διδάκτορας τῆς φιλοσοφίας, ἱατρικῆς, νομικῆς, πτυχιούχους φαρμακοποιούς καὶ τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν κ.λπ.

Ταῦτα ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ προτάξωμεν ἐκ τῶν τῆς ἱστορίας τῆς νήσου Σύμης ὡς εἰσαγωγὴν πρὸς γνῶσιν τῆς νήσου, εἰς μελέτην περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ βίου τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας συμβάλλονται τὰ ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ.

Ἐγγραφον ἐν Σύμῃ κατὰ Ἰανουάριον 1891.

1. Σῶζονται παρ' ἐμοὶ ὑγειονομικὰ ἔγγραφα σπογγαλιευτικῶν πλοιαρίων ἐκδοθέντα ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον ἐκ τῆς Δημογεροντίας Σύμης καὶ φέροντα ἐπικυρώσεις Προξένων τῆς Ρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐν Ρόδῳ, Κύπρῳ, Λαοδικείᾳ καὶ ἄλλαις πόλεσιν.